

WSPÓŁCZESNE PROBLEMY I KIERUNKI BADAWCZE W GEOGRAFII – TOM 8

Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

Kraków 2020, 11–30

Idea miast partnerskich a jej znaczenie dla rozwoju współczesnych miast – perspektywa geograficzna. Przykład Leszna

Idea of sister cities and its importance for contemporary cities development – a geographical perspective. The example of Leszno

***Leszek S. Dąbrowski*^{1, 2}**

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

¹ Interdyscyplinarna Szkoła Doktorska Nauk Społecznych,

ul. Bojarskiego 1, 87-100 Toruń

² Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej, ul. Lwowska 1, 87-100 Toruń

l.dabrowski@doktorant.umk.pl

Zarys treści: Idea miast partnerskich w obecnym kształcie jest pokłosiem procesów rozpoczętych po zakończeniu II wojny światowej. Nowa rzeczywistość powojenna skłania bowiem kolejne samorządy miejskie do nawiązywania wzajemnych kontaktów w celu wspólnego zapobiegania dalszym konfliktom, a także odbudowy i regeneracji miast. Obecnie kontakty partnerskie miast pojawiają się z różnych względów: podobnej nazwy, historycznych powiązań lub podobieństw infrastrukturalnych. Celem tej pracy było usystematyzowanie dotychczasowych badań nad ideą miast partnerskich oraz określenie jej oddziaływania na rozwój współczesnego miasta na przykładzie średniego miasta w Polsce – Leszna. Wykorzystano wyniki autorskich badań ankietowych przeprowadzonych wśród reprezentantów leszczyńskiego pokolenia Z oraz wywiadów z przedstawicielami samorządu i biznesu. Stwierdzono,

że aktywne uczestnictwo w relacjach z miastami partnerskimi ma pozytywne efekty i sprzyja rozwojowi współczesnych miast.

Słowa kluczowe: geografia, miasta partnerskie, miasta siostrzane, rozwój miasta

Abstract: The idea of sister cities is actually a result of the processes initiated after the Second World War. The new post-war reality prompted more and more cities to establish partnerships to avoid further conflicts, as well as to rebuild and regenerate. Nowadays, cities create such contacts for various reasons: similar name, historical links or infrastructural similarities. The paper aims to systematize the existing knowledge on the idea of sister cities and to determine the influence of the discussed idea on contemporary city development. The example was a medium-sized city in Poland – Leszno. Results of survey conducted among the generation Z representatives and interviews with self-government and business representatives were used in the paper. The author found that active participation in relations with sister cities has positive effects on the development of the engaged cities.

Keywords: city development, geography, sister cities, twin cities

Wstęp

Idea miast partnerskich w obecnym kształcie jest pokłosiem procesów rozpoczętych po zakończeniu II wojny światowej. Nowa rzeczywistość powojenna skłoniła liczne samorządy miejskie do nawiązywania partnerstw w celu wspólnego zapobiegania dalszym konfliktom, a także odbudowy i regeneracji wielu miast (Zelinsky 1991; Grosspietsch 2009; Joenniemi, Sergunin 2011; Brakman i in. 2016). Jako pierwsze tego typu związki, już z 1947 roku, wskazuje się partnerstwo francuskiego miasta Montbéliard z niemieckim Ludwigsburgiem (Zelinsky 1991; Szewczyk 2007) oraz partnerstwo brytyjskiego Bristolu z niemieckim Hanowerem (de Villiers i in. 2007). W kolejnych latach odnotowano bardzo duży wzrost liczby takich związków, w szczególności pomiędzy miastami Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii. Wydarzeniem o dużym znaczeniu dla rozwoju idei miast partnerskich było uruchomienie w 1956 roku przez ówczesnego prezydenta Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej (USA) Dwighta Eisenhowera programu twinningowego „People-To-People”, który rozwijał się w ramach komitetów obywatelskich. W celu efektywnego zarządzania i koordynowania ideą miast partnerskich w 1967 roku władze miast siostrzanych w USA przekształciły komitety w organizację non-profit *Town Affiliation Association of the U.S.* (dziś znana jako *Sister Cities International*), która tworzy i wzmacnia partnerstwa pomiędzy społecznościami

w Stanach Zjednoczonych a innymi państwami na poziomie samorządowym. Uruchomienie tego programu spowodowało ekspansję partnerstw pomiędzy miastami amerykańskimi i europejskimi (Cremer i in. 2001; Baycan-Levent i in. 2006; de Villiers i in. 2007).

Zupełnie odmienna sytuacja dotyczyła tzw. krajów socjalistycznych, w tym Polski. Do lat 90. XX wieku nieliczne miasta tych państw mogły pochwalić się posiadaniem miasta partnerskiego. Wówczas bowiem związki partnerskie były odgórnie kontrolowane i mogły być nawiązywane tylko pomiędzy miastami bloku wschodniego (Koćwin 1993; Furmankiewicz 2005). Dopiero po 1989 roku zaobserwowano wielkie ożywienie procesów nawiązywania partnerstw, kiedy postsocjalistyczne miasta zaczęły współpracować z miastami z całej Europy i świata (Joenniemi, Sergunin 2011).

Z danych Rady Gmin i Regionów Europy (ang. *Council of European Municipalities and Regions*) z 2010 roku wynika, iż tylko w Europie istniało wtedy blisko 40 tysięcy partnerstw. W tym zestawieniu Polska plasowała się na 3. miejscu (3,5 tys. związków) za pionierami tej idei: Francją (6,7 tys.) i Niemcami (6 tys.).

Idea miast partnerskich we współczesnej postaci ma więc już ponad 70 lat. Tym samym interesujące jest zweryfikowanie sił i kierunków oddziaływania współpracy partnerskiej na rozwój miast. Celem autora było usystematyzowanie dotychczasowych badań nad ideą miast partnerskich oraz określenie wymiarów i wielkości jej wpływu na rozwój współczesnego miasta.

Idea miast partnerskich

W literaturze anglojęzycznej można znaleźć kilka określeń na zjawisko związków miast partnerskich. Pojęcie *twin cities* najczęściej odnosi się do współpracujących miast, które położone są blisko siebie w sensie geograficznym i często znajdują się w tym samym obszarze metropolitalnym (Halkatti i in. 2003; Shen 2014). Klasycznym tego przykładem są Minneapolis i Saint Paul w USA (Borchert 1961; Knudson 2009; Wang, Cao 2017). Z tym terminem związane jest również zjawisko tzw. granicznych miast bliźniaczych lub przygranicznych miast podwójnych, które bezpośrednio ze sobą sąsiadują, jednakże są rozdzielone granicą państwową (Matthiesen, Bürkner 2001; Jańczak 2013).

Określenie *sister cities* odnosi się natomiast do współpracy miast, które są zazwyczaj znacznie oddalone od siebie i ich współpraca nierzadko ma charakter międzynarodowy (O'Toole 2000; Chung, Mascitelli 2008; Cross 2010; McLarty i in. 2014).

Z kolei *C2C (city-to-city cooperation)* jest zjawiskiem odpowiadającym założeniom koncepcji *sister cities*, lecz odnoszącym się do współpracy międzynarodowej (Bontenbal 2009; de Villiers 2009).

W polskiej literaturze przedmiotu również pojawia się kilka terminów określających współpracę między miastami. Są to m.in. miasta bliźniacze, stanowiące odpowiednik angielskiego *twin cities* (Nowak 2011; Jańczak 2013; Bogorodecka 2015), choć najczęściej używane (również przez władze samorządowe) jest określenie „miasta partnerskie” (Stręk 2005; Szewczyk 2007; Kalitta 2008; Bielecka 2011).

Tak niejednorodna terminologia nie wpływa na fakt, że dla samej idei powoływania współpracy między miastami można wyróżnić kilka założeń:

- związek pomiędzy miastami lub gminami zostaje zawarty poprzez podpisanie formalnej umowy przez ich przedstawicieli (Cremer i in. 2001; Grosspietsch 2009), choć mogą istnieć partnerstwa, które bez takiego umocowania prawnego są z powodzeniem praktykowane przez mieszkańców lub organizacje (Zelinsky 1991);
- w założeniu takie umowy są podpisywane na czas nieokreślony (Zelinsky 1991; Cremer i in. 2001; de Villiers i in. 2007);
- porozumienia te obejmują wiele pól współpracy, w tym wymianę mieszkańców (Zelinsky 1991; Cremer i in. 2001).

Sfery współpracy i kierunki badań

Po spełnieniu celów, jakimi miały być po II wojnie światowej pojednanie narodów na zdecentralizowanym szczeblu oraz odbudowa miast, miejskie samorządy zaczęły szukać nowych pól współpracy. Również przyczyny podejmowania takich związków uległy przemianie. Jak wskazuje Grosspietsch (2009), obecnie miasta stają się partnerskimi z różnych względów: podobnej nazwy, historycznych powiązań lub podobieństw infrastrukturalnych. Niemniej najczęstszą i najsilniejszą motywacją do nawiązywania tych związków są powiązania historyczne (Zelinsky 1991;

Baycan-Levent i in. 2006; Bontenbal 2010; Joenniemi, Sergunin 2011), jak również podobieństwo problemów, z którymi dane miasta muszą się mierzyć (Zelinsky 1991; Cremer i in. 1996; Joenniemi, Sergunin 2011).

Formy współpracy między miastami-partnerami, jak i wynikające z nich kierunki badań można podzielić na cztery główne sfery: ekonomiczną, społeczną, kulturową i polityczną.

Sfera ekonomiczna ma na celu wzrost gospodarczy zainteresowanych miast lub nawiązanie stosunków handlowych między nimi (McLarty i in. 2014). Jako jeden z najszybciej uwidaczniających się efektów współpracy w tej sferze wskazuje się turystykę (Cremer i in. 2001; Baycan-Levent i in. 2008). Literatura przedmiotu obfituje w opisy i badania dotyczące związków miast partnerskich podjętych na polu ekonomicznym, np. w celu penetracji wcześniej niedostępnych rynków w ujęciu międzynarodowym. Takimi przykładami są w szczególności chętnie nawiązywane partnerstwa miast chińskich z australijskimi (O'Toole 2000; Chung, Mascitelli 2008) i nowozelandzkimi (Cross 2010). W tym aspekcie poszukuje się rozwiązań, które zapewnią ich korzystne i długotrwałe relacje na polu gospodarczym.

W ramach sfery politycznej istotna jest wymiana doświadczeń pomiędzy lokalnymi samorządami z zakresu zarządzania miastem oraz budowanie relacji międzypaństwowych na poziomie lokalnym lub regionalnym (Clarke 2009). Miasta z krajów wyżej rozwiniętych wspierają miasta z państw rozwiniętych słabiej. Wsparcie to ma charakter głównie instytucjonalny, w zakresie świadczenia usług, kształtowania polityki oraz zarządzania organizacyjnego i finansowego (Bontenbal 2009; Bontenbal 2010). Podobna sytuacja miała miejsce np. w latach 90. XX wieku, gdy miasta Zachodu (z niemieckimi na czele) wspierały swoje polskie miasta partnerskie w rozwijaniu samorządności (Szewczyk 2007).

Sfera społeczna współpracy między miastami przybiera zaś różne formy, ponieważ obejmuje ona wymianę wiedzy i doświadczeń pomiędzy organizacjami formalnymi i nieformalnymi, a także edukację społeczną (Cremer i in. 2001). Jednym z przykładów takiej współpracy są partnerstwa na linii północ-południe, których rozwój przypadł na początek lat 80. XX wieku (Zelinsky 1991). Wysoko rozwinięte miasta półkuli północnej stawały się swoistymi przewodnikami i oferowały wsparcie społeczne dla słabo rozwiniętych miast i regionów globalnego Południa (Baycan-Levent i in. 2006; Bontenbal 2009). W Polsce po transformacji

gospodarczej zapoczątkowanej w 1989 roku miasta również otrzymywały wsparcie od swych partnerów z Zachodu (Szewczyk 2007), a niekiedy taką sytuację zaobserwować można nawet obecnie (por. Kalitta 2008). Z kolei polskie miasta oferują coraz częściej wsparcie społeczne dla miast w państwach o trudnej sytuacji gospodarczo-politycznej, np. na Ukrainie i Białorusi (Kalitta 2008; Modzelewski, Żukowski 2014).

Najbardziej rozwiniętą sferę współpracy miast siostrzanych stanowi sfera kulturowa. Obejmuje ona wymianę mieszkańców, od dzieci, przez młodzież, reprezentantów stowarzyszeń, po grupy teatralne i rzemieślników (Zelinsky 1991). W literaturze podkreśla się, że służy to zrozumieniu odmienności kultur (Grosspietsch 2009; Joenniemi, Sergunin 2011), a Liu i Vince (1999) wskazali nawet, że nadrzędnym celem takich partnerstw jest świadomość i wymiana kulturowa. Badania wielu miast zrzeszonych w stowarzyszeniu Eurocities dowiodły, iż po podpisaniu umów o partnerstwie liczba odwiedzających je osób oraz działań kulturalnych na poziomie transnarodowym wzrosła o 50%, zarówno w tych ośrodkach, jak i w ich miastach partnerskich (Baycan-Levent i in. 2008).

Te cztery główne sfery stanowią jedynie ramy do współpracy pomiędzy miastami. Obserwuje się, że w relacjach miast siostrzanych sfery te mieszają się, wynikają jedne z drugich i wzajemnie na siebie wpływają. Przykładem na to są holenderskie miasta, które wspierają swoich odległych partnerów, m.in. z RPA i Nikaragui, na polu społecznym i politycznym (Bontenbal 2010).

Geografia w dyskursie nad ideą miast partnerskich

W celu pełniejszego zrozumienia problematyki miast partnerskich, oprócz uwzględnienia aspektów historycznych, społecznych, kulturowych, politycznych i ekonomicznych, należy też wykorzystać geografę. Pozwala ona bowiem na lepsze zrozumienie przyczyn, barier i czynników wpływających na rozwój idei partnerstwa miast na całym świecie. Wspierając się wspomnianymi aspektami, nauka ta ujmuje zjawiska zachodzące między miastami w sposób przestrzenny.

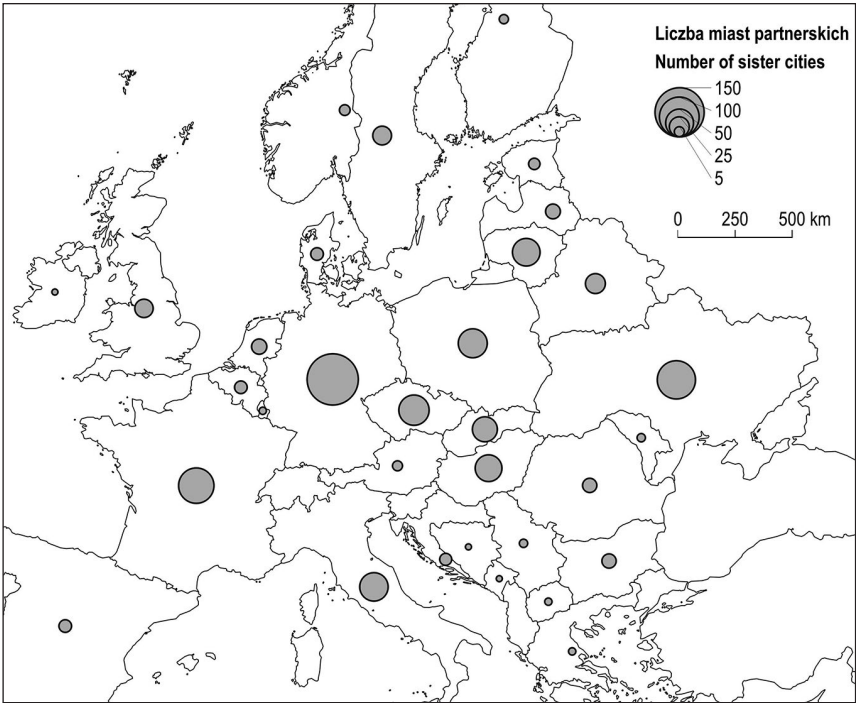
W literaturze nie zawsze jednak uwzględniana jest rola czynnika przestrzennego w analizie relacji miast partnerskich (por. Chung, Mascitelli 2008; Akman 2016). Tymczasem Zelinsky (1991) był jednym z pierwszych, który szeroko opisał

partnerstwo miast z perspektywy geograficznej w ujęciu globalnym. Jego podejście było punktem wyjścia do analiz z przełomu XX i XXI wieku. Rozpatrując sieciowanie się miast jako proces geograficzny, można zaobserwować dyfuzję tej innowacji społecznej (jaką jest partnerstwo miast) w przestrzeni świata. Istotna jest tu zależność pomiędzy stopniem rozwoju danego kraju a liczbą i gęstością jego partnerstw; im bardziej rozwinięte państwo (np. w Europie Zachodniej), tym większą przejawia ono aktywność na polu pozyskiwania miast partnerskich. Słabo pod tym względem prezentują się kraje Afryki, Ameryki Łacińskiej i Azji (Zelinsky 1991).

Zelinsky podkreśla również znaczenie kwestii politycznych oraz procesów, które zachodziły w okresie upadku Związku Radzieckiego i całego systemu socjalistycznego. Wyrażało się to w inauguracji partnerstw miast Europy Wschodniej z miastami Europy Zachodniej (Zelinsky 1991), co z czasem przerodziło się w stałą praktykę (Baycan-Levent i in. 2006; Grosspietsch 2009).

W rozważaniach geograficznych wskazuje się również na tzw. efekt sąsiedztwa. Polega on na ustanawianiu związków miast partnerskich w najbliższym otoczeniu, tj. ośrodków bezpośrednio graniczących ze sobą lub położonych relatywnie blisko w przestrzeni geograficznej. Przykładem są miasta skandynawskie, które większość związków zawarły między sobą (Zelinsky 1991; Baycan-Levent i in. 2006). Również Falkenhain i in. (2012) wskazują, iż taka bliskość geograficzna jest ważnym czynnikiem wzrostu gęstości twinningu. Badacze opisujący efekt sąsiedztwa, oprócz bliskości geograficznej, wskazują również często na bliskość kulturową, czyli wspólną kulturę lub podobny język, co ułatwia nawiązywanie kontaktów (de Villiers 2009; Brakman i in. 2016). Potwierdza to również liczba zawartych umów partnerskich przez miasta średnie w Polsce (ryc. 1) – najwięcej umów o współpracy partnerskiej zawarły one w Europie z miastami Niemiec, Ukrainy, Francji, Czech i Litwy, czyli państw sąsiednich i łatwo dostępnych drogą lądową.

Rozpatrując problem powiązań partnerskich w bliskiej przestrzeni geograficznej, Zelinsky (1991) podkreśla jednak wyjątek, jakim jest Izrael, ponieważ jego miasta nie utrzymują partnerskich powiązań ze względu na położenie geopolityczne tego państwa. Co więcej, Kaltenbrunner i in. (2013) podkreślają, iż obecnie odległość geograficzna ma znikome znaczenie dla wyboru miasta siostrzanego. Jedną z przyczyn takiej sytuacji jest postępująca globalizacja, która powoduje, iż dystanse pomiędzy miastami w różnych krajach na całym świecie ulegają pozornemu

Ryc. 1. Liczba zawartych umów partnerskich przez polskie miasta średnie (20–100 tys. mieszkańców) według krajów Europy (stan na 2018 rok)

Źródło: opracowanie własne.

Fig. 1. Number of partnership agreements concluded by Polish medium-sized cities (20–100 thousand inhabitants) by European countries (as of 2018)

Source: author's own work.

skróceniu (Freyberg-Inan 2006; Scholte 2008). Procesy globalizacyjne przyczyniły się bowiem do stworzenia nowych możliwości współpracy transnarodowej, co jest również widoczne w rosnącej liczbie partnerstw, projektów i programów umożliwiających współpracę nawet między odległymi geograficznie miastami (Bontenbal 2009).

Sieci miast partnerskich

Oprócz miast partnerskich funkcjonujących w oparciu o umowy pomiędzy nimi istnieją całe sieci miast powiązanych ze sobą. Są to: nieformalne sieci miast, bazujące na powiązaniach gospodarczych (np. pomiędzy przedsiębiorstwami) oraz formalne – nawiązywane oficjalnie przez jednostki samorządowe. Badania powiązań nieformalnych, sieci miast globalnych lub światowych (złożonych z wielu jednostek) odnoszą się zazwyczaj do najważniejszego i najbardziej wymiernego aspektu ich powiązań, czyli ekonomicznego (zob. Derudder i in. 2010; Derudder i in. 2013; Liu i in. 2014).

Oficjalne sieci miast partnerskich są chętnie wspierane przez różnego rodzaju fundusze. W tym kontekście duże znaczenie mają środki finansowe Unii Europejskiej (UE), które przeznaczone są na europejską współpracę terytorialną (por. Dumała 2009; Dumała 2016). Takim przykładem może być program „Europa dla Obywateli” finansowany z funduszy UE, w ramach którego przewidziano środki na projekty dla miast partnerskich lub ich całych sieci. Coraz więcej działań miejskich kształtowanych jest (pośrednio bądź bezpośrednio) przez projekty (Środa-Murawska i in. 2019), dlatego całe sieci miast partnerskich decydują się na uczestnictwo w nich celem wspólnego wypracowywania rozwiązań rodzących się problemów.

Nawiązywanie partnerstw nie jest tylko domeną miast dużych, lecz również średnich, a nawet małych. Sieciowość, którą wypracowują średnie czy małe miasta, jest bardzo ważna w kontekście globalizacji, która niejako „spycha” mniejsze jednostki osadnicze na dalszy plan w hierarchii miast świata (Gibb, Nel 2007; Martinez-Fernandez i in. 2012; Środa-Murawska 2019). Jednym ze sztandarowych przykładów może być sieć Cittaslow, która na poziomie ogólnokrajowym i światowym zrzesza małe miasta pielęgnujące ideę zrównoważonego rozwoju oraz ideę *slow life* (Grzelak-Kostulska i in. 2011; Środa-Murawska i in. 2017).

Metody badań

Jako studium przypadku dla określenia wpływu idei miast partnerskich na rozwój współczesnego miasta wybrano polskie miasto średniej wielkości – Leszno. Według Środy-Murawskiej (2019), jest to jednostka miejska charakteryzująca się wysokim

rozwojem społeczno-gospodarczym wśród polskich miast średnich. Zdecydowano się na wybór miasta tej wielkości, ponieważ tego typu miasta ciągle są zbiorem jednostek niedostatecznie rozpoznanych (Runge 2012), borykającym się z wieloma problemami społeczno-gospodarczymi (por. Gołędzinowska, Czochański 2014; Panecka-Niepsuj 2015; Śleszyński 2017; Środa-Murawska 2019). Idea miast partnerskich może stanowić wsparcie dla rozwoju miast tej wielkości.

W pracy przedstawiono wyniki autorskiego badania ankietowego przeprowadzonego w 2019 roku wśród reprezentantów pokolenia Z, czyli osób urodzonych po 1994 roku (Williams, Page 2010; Zajadacz 2014; Dąbrowski i in. 2016), oraz wyniki wywiadów z przedstawicielami samorządu i biznesu. W kwestionariuszu ankiety zawarto pytania dotyczące wpływu międzynarodowych sieci miast partnerskich na kształtowanie postaw tego pokolenia. Pytano m.in. o dotychczasowe doświadczenia związane z miastami partnerskimi, w tym o udział w wymianie młodzieży, wpływ tego potencjalnego uczestnictwa na ich postawy oraz o udział w wydarzeniach związanych z miastami partnerskimi. Badanie to przeprowadzono w szkołach średnich (licea, technika) w formie papierowej. Próba badawcza objęła 487 osób w wieku od 16 do 20 lat. Przy założeniu poziomu ufności 95% oraz błędzie maksymalnym 5%, minimalna wielkość próby została spełniona.

Wywiady natomiast miały charakter częściowo ustrukturyzowany i przeprowadzono je z reprezentantem Urzędu Miasta Leszna oraz właścicielem jednej z firm działającej w Lesznie. Wybór tych dwóch respondentów był zgodny z założeniem, że zarówno samorządy miejskie, jak i przedsiębiorstwa istotnie przyczyniają się do nawiązywania oraz podtrzymywania partnerstwa międzymiastowego.

Wyniki

Leszno leży w zachodniej Polsce, w południowo-zachodniej części województwa wielkopolskiego i posiada status miasta na prawach powiatu. Znajduje się w strefach oddziaływania dwóch dużych miast: Poznania i Wrocławia. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego, liczba mieszkańców Leszna na koniec 2018 roku wynosiła 63 952 osób.

Leszno obecnie posiada cztery oficjalne umowy o współpracy z miastami partnerskimi (tab. 1 i ryc. 2).

Tab. 1. Miasta partnerskie Leszna

Tab 1. Sister cities of Leszno

Lp No.	Miasto City	Państwo Country	Rok nawiązania współpracy <i>Beginning of cooperation (year)</i>	Liczba ludności <i>Population</i>
1	Suhl	Niemcy/Germany	1984	34 835 ¹
2	Deurne	Holandia/Netherlands	1989	32 362 ²
3	Montluçon	Francja/France	2004	36 147 ³
4	Dunaújváros	Węgry/Hungary	2019	44 200 ⁴

Źródło: opracowanie własne na podstawie:

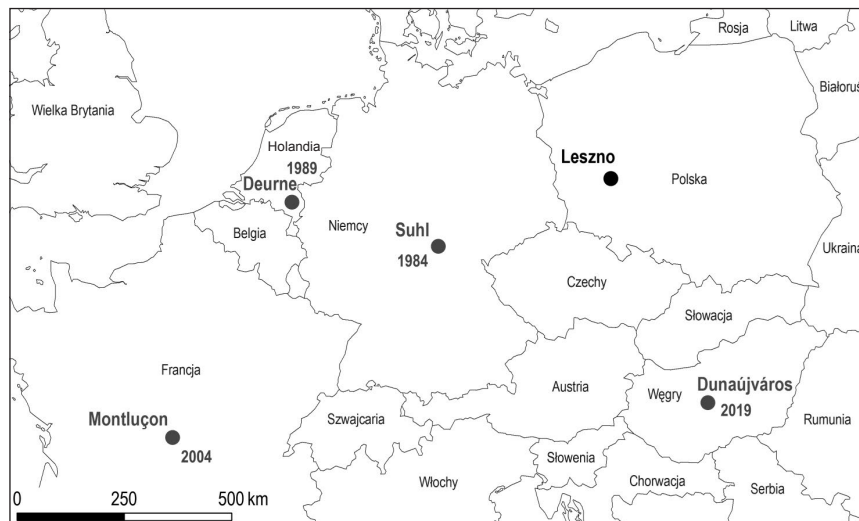
Source: author's own work based on:

¹Thuringian State Office for Statistics (31.12.2018),

²Statistics Netherlands (01.01.2019),

³National Institute of Statistics and Economic Studies (31.12.2016),

⁴Hungarian Central Statistical Office (01.01.2019)

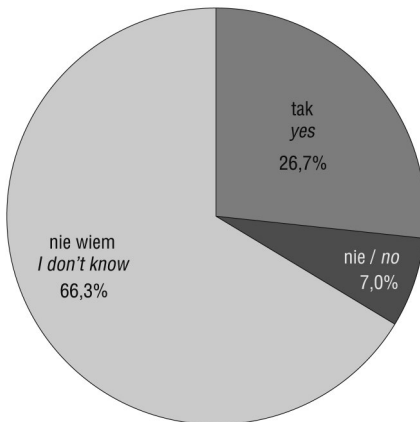

Ryc. 2. Rozmieszczenie miast partnerskich Leszna

Źródło: opracowanie własne.

Fig. 2. Leszno's sister cities location

Source: author's own work.

Ryc. 3. Struktura odpowiedzi na pytanie „Czy instytucje w Lesznie (np. szkoła, organizacje kultury, Urząd Miejski) umożliwiają wyjazd do miast partnerskich na wymianę mieszkańców lub młodzieży?”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n = 487).

Fig. 3. Answer breakdown for the question “Do institutions in Leszno (e.g. schools, cultural organizations, City Office) allow travel to sister cities for exchange of residents or youth?”

Source: author’s own work based on surveys (n = 487).

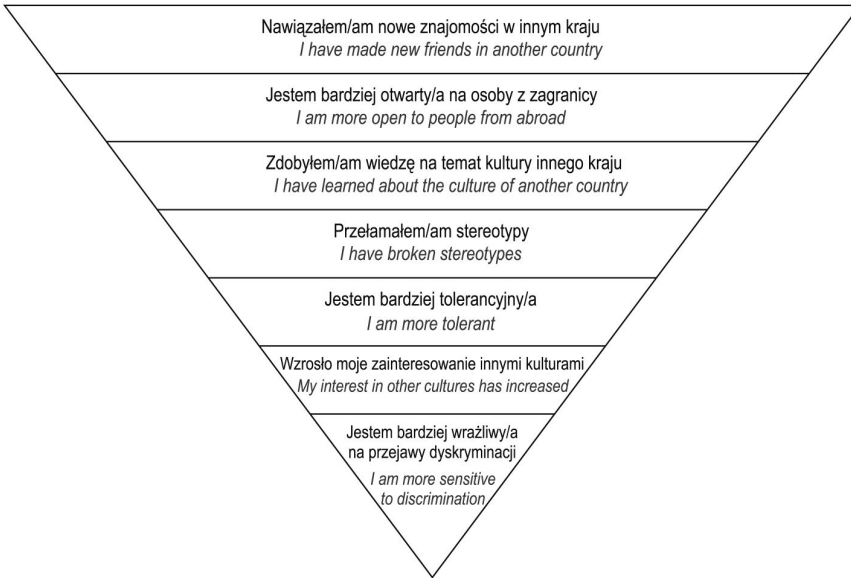
Najdłuższą oficjalną współpracę, trwającą od 1984 roku, Leszno prowadzi z miastem Suhl, które od 1949 do 1990 roku znajdowało się w Niemieckiej Republice Demokratycznej. W 1989 roku władze Leszna podpisały umowę z Deurne w Holandii, z kolei w 2004 roku – z francuskim Montluçon, a w roku 2019 – z Dunaújváros na Węgrzech.

W pierwszym etapie badania problematyki wpływu miast partnerskich na postawy pokolenia Z sprawdzono wiedzę jego reprezentantów na temat możliwości wyjazdu w ramach wymiany mieszkańców (ryc. 3).

Wyniki wskazują, że 2/3 leszczyńskich reprezentantów pokolenia Z nie wie o możliwościach wyjazdu do miast partnerskich na wymianę mieszkańców lub młodzieży, a kolejne 7% z nich wskazało, iż takiej możliwości nie ma (ryc. 3). Jedynie co czwarty ankietowany (27%) wiedział o takiej możliwości.

Co do realnego uczestnictwa przedstawicieli pokolenia Z w tych wymianach, zauważono, iż tylko 14 osób (2,9% ankietowanych) uczestniczyło w wymianie zagranicznej w miastach partnerskich. Osoby te zapytano o doświadczenia związane z tym wyjazdem oraz o wpływ wymiany na kształtowanie ich postaw – wyniki ukazano w formie odwróconej piramidy (ryc. 4).

Reprezentanci generacji Z, którzy odwiedzili jedno z miast partnerskich Leszna, najczęściej wskazywali, iż nawiązali tam nowe znajomości, stali się bardziej otwarci na odmienność oraz zdobyli wiedzę na temat kultury innego kraju. Wymieniali

Ryc. 4. Wpływ wymiany zagranicznej na postawy reprezentantów pokolenia Z

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n = 14).

Fig. 4. Impact of international exchange on the generation Z representatives' attitudes

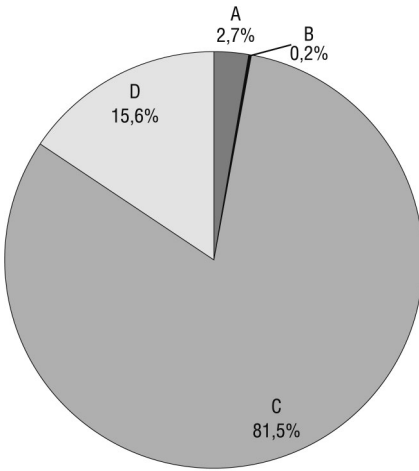
Source: author's own work based on surveys (n = 14).

oni również przełamanie stereotypów i większą tolerancję dla odmiennych kultur. Najmniejsze znaczenie dla tych osób miał wzrost zainteresowania inną kulturą oraz stosunek do przejawów dyskryminacji.

Bardzo ważne są również intencje przedstawicieli badanego pokolenia odnośnie wymiany zagranicznej. Zdecydowana większość (81,5%) leszczyńskich reprezentantów pokolenia Z nie miała okazji uczestniczyć w wymianie zagranicznej w miastach partnerskich, jednak wyraża chęć partycypacji w takim przedsięwzięciu (ryc. 5).

Tylko nieco ponad 15% respondentów wskazało, że nie interesuje ich taka forma aktywności, natomiast 13 z 14 osób, które mają za sobą takie doświadczenie, deklaruje gotowość do kolejnego wyjazdu.

Z kolei przedstawiciel Urzędu Miasta Leszna zauważył, że nawiązanie współpracy z danym miastem może być determinowane przez różne czynniki:

Ryc. 5. Stosunek reprezentantów pokolenia Z wobec wymiany zagranicznej

Objaśnienia: A – pojechał(a)bym na wymianę zagraniczną jeszcze raz, ponieważ było to bardzo ciekawe doświadczenie, B – nie pojechał(a)bym na wymianę zagraniczną jeszcze raz, ponieważ poprzedni wyjazd uważam za nieudany, C – pojechał(a)bym na wymianę zagraniczną, ponieważ jeszcze nie miałem okazji w niej uczestniczyć, D – nie pojechał(a)bym na wymianę zagraniczną, ponieważ nie interesuje mnie to.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych (n = 487).

Fig. 5. Attitudes of the generation Z representatives towards international exchange

Explanations: A – I would go on international exchange again because it was a very interesting experience, B – I wouldn't go on international exchange again because I consider the previous trip unsuccessful, C – I would go on international exchange because I haven't had the opportunity to participate in it yet, D – I wouldn't go on international exchange because I'm not interested.

Source: author's own work based on surveys (n = 487).

nie mamy procedur wyboru konkretnego miasta na nasze miasta partnerskie, partnerstwo z Suhl z ówczesnego NRD zostało nam narzucone odgórnie [...], z Deurne z Holandii rozpoczęło się od współpracy humanitarnej, gdzie przekazywano nam np. łóżka szpitalne, których u nas brakowało [...], z Montluçon kontakty rozpoczęły się od targów na gruncie biznesowym.

Wskazał on także, że współpraca taka przynosi wymierne korzyści w postaci adaptacji dobrych praktyk z miast partnerskich: *jedną z dobrych praktyk, którą zaadaptowaliśmy z Deurne w latach 90. ubiegłego wieku, była bardziej ekologiczna oczyszczalnia ścieków oraz wprowadzanie gęstej sieci ścieżek rowerowych.*

Jednocześnie głównym problemem, z którym boryka się Leszno w swej kooperacji z miastami partnerskimi, jest: *brak środków finansowych umożliwiających realizację wspólnych projektów.*

Pytany w tej kwestii przedsiębiorca stwierdził, że do tej pory jego firma nie nawiązała ścisłego kontaktu z innymi przedsiębiorstwami z miast partnerskich: *mieliśmy okazję uczestniczyć w wyjeździe do miast*

partnerskich, biorąc udział w targach, jednakże nie nawiązywaliśmy późniejszego kontaktu z firmami z miast partnerskich Leszna. Dostrzegł on jednak zalety takiej

współpracy i nie wyklucza jej w przyszłości: *widzimy potencjalne korzyści z nawiązania współpracy z firmami z miast partnerskich, takie jak wymiana doświadczeń czy poznanie innych modeli biznesowych.*

Wnioski

Idea miast partnerskich ma duży wpływ na rozwój współczesnych miast, stymulując je w sferze społecznej, ekonomicznej, kulturowej i politycznej. Przeprowadzone badanie w Lesznie zdaje się to potwierdzać. Badanie ankietowe wśród pokolenia Z ujawniło wpływ idei miast partnerskich na rozwój miasta w wymiarze kulturowym. Pomimo braku wiedzy młodych osób na temat szans wynikających ze współpracy Leszna z innymi miastami ma ona rzeczywisty (choć niewielki w wymiarze ilościowym) wpływ na kształtowanie postaw młodzieży. Zaobserwowano też duży potencjał rozwojowy w omawianej sferze ze względu na duże zainteresowanie wymianą zagraniczną młodych mieszkańców tego miasta.

Z przeprowadzonych wywiadów można wywnioskować, iż w historii współpracy Leszna z miastami partnerskimi pojawiało się korzystne oddziaływanie w sferze społecznej (pomoc humanitarna) czy politycznej (adaptacja polityki środowiskowej i ekologicznej). Natomiast najmniej stymulowaną sferą (co potwierdza wypowiedź przedsiębiorcy) jest ekonomiczna, która ogranicza się wyłącznie do udziału w różnych targach biznesowych.

Leszno, podobnie jak inne miasta średnie w Polsce, zawarło umowy partnerskie z miastami położonymi w bliskiej przestrzeni geograficznej. Należy zgodzić się z Zelinskim (1991), iż miasta często ulegają efektowi sąsiedztwa i na swoich partnerów wybierają ośrodki osiągalne geograficznie i z tego samego kręgu kulturowego (de Villiers 2009; Brakman i in. 2016). Oprócz wymienionych czynników, przyczyny tego zjawiska można szukać chociażby w wypowiedzi reprezentanta Urzędu Miasta w Lesznie, który podkreślał brak środków finansowych jako barierę rozwoju relacji z miastami partnerskimi – im bliżej położone miasto partnerskie, tym mniejsze są nakłady finansowe na podróże. Również pod względem liczby zawieranych umów partnerskich Leszno nie różni się od innych polskich miast średnich – posiada cztery umowy z miastami partnerskimi, przy średniej pięciu dla polskich miast tej wielkości.

Realizacja idei miast partnerskich może wesprzeć miasta na ścieżkach ich rozwoju. Ta forma współpracy daje im szansę na umiędzynarodowienie, zwiększenie kapitału ekonomicznego i społecznego, adaptację dobrych praktyk oraz instytucjonalne wsparcie. Poprzez uczestnictwo w sieciach współpracy oraz aplikowanie o środki zewnętrzne na wsparcie programów partnerskich miasta mogą poszukiwać nowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, z którymi się borykają.

Pomimo wskazania wielu sfer, które potencjalnie mogą oddziaływać pozytywnie na rozwój miast pozostających w partnerstwach, wydaje się, iż dopiero uwzględnienie płaszczyzny geograficznej może dopełnić obrazu całej współpracy miast partnerskich. Przeprowadzone badanie potwierdziło, iż aktywne uczestnictwo w relacjach z miastami partnerskimi ma pozytywne efekty i potencjał do kształtowania wielu wymiarów rozwoju współczesnego miasta.

Literatura

- Akman Ç., 2016, *Evaluating the current situation via town twinning practices in Turkey*, Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences, CIEP Special Edition, 1055–1071.
- Baycan-Levent T., Kundak S., Gulumser A.A., 2006, *Eurocities and their 'sisters': How are they close to each other?*, [w:] 46th European Congress of the European Regional Science Association, Volos, Greece, 30 August–3 September 2006, 1–21.
- Baycan-Levent T., Kundak S., Gulumser A.A., 2008, *City-to-city linkages in a mobile society: the role of urban networks in Eurocities and Sister Cities*, International Journal of Services Technology and Management, 10(1), 83–109.
- Bielecka M.J., 2011, *Partnerstwo terytorialne dla rozwoju regionalnego i lokalnego*, Barometr Regionalny, 26(4), 45–52.
- Bogorodecka O., 2015, *Cechy charakterystyczne rozwoju współpracy miast bliźniaczych Polski i Ukrainy*, Historia i Polityka, 13, 171–182.
- Bontenbal M.C., 2009, *Strengthening urban governance in the South through city-to-city cooperation: Towards an analytical framework*, Habitat International, 33(2), 181–189.
- Bontenbal M., 2010, *City networking with the 'Global South': Dutch policy and practice*, Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 101(4), 462–472.

- Borchert J.R., 1961, *The Twin Cities Urbanized Area: Past, Present, Future*, Geographical Review, 51(1), 47–70.
- Brakman S., Garretsen H., Oumer A., 2016, *Town Twinning and German City Growth*, Regional Studies, 50(8), 1420–1432.
- Chung M., Mascitelli B., 2008, *The role of sister city relationships in the enhancement of trade: Latrobe City (Australia) and Taizhou (China)*, [w:] GBATA 2008: Global Business and Technology Association Tenth International Conference, Madrid, Spain, 8–12 July 2008, 232–238.
- Clarke N., 2009, *In what sense 'spaces of neoliberalism'? The new localism, the new politics of scale, and town twinning*, Political Geography, 28(8), 496–507.
- Cremer R., Gounder R., Ramasamy B., 1996, *Guidelines for New Zealand - Asia Sister City Relationships: Economic Rationale for an Integrated Approach*, Department of Economics, Massey University, Palmerston North, New Zealand.
- Cremer R.D., de Bruin A., Dupuis A., 2001, *International Sister-Cities: Bridging the Global-Local Divide*, The American Journal of Economics and Sociology, 60 (1), 377–401.
- Cross B., 2010, *Sister Cities and Economic Development: A New Zealand Perspective*, Transylvanian Review of Administrative Sciences, 30, 104–117.
- Dąbrowski L., Kwiatkowski M., Lepa M., Środa-Murawska S., Grzelak-Kostulska E., 2016, *Aktywność turystyczna generacji Z*, [w:] W. Błaszczuk (red.), *Turystyka akademicka 1906–2016. 60 lat BPiT Almaturow 1956–2016*, Wydawnictwo „Kto jest Kim”, Warszawa, 307–319.
- Derudder B., Taylor P., Ni P., de Vos A., Hoyler M., Hanssens H., Bassens D., Huang J., Witlox F., Shen W., Yang X., 2010, *Pathways of Change: Shifting Connectivities in the World City Network, 2000–08*, Urban Studies, 47(9), 1861–1877.
- Derudder B., Taylor P.J., Hoyler M., Ni P., Liu X., Zhao M., Shen W., Witlox F., 2013, *Measurement and interpretation of connectivity of Chinese cities in world city network, 2010*, Chinese Geographical Science, 23(3), 261–273.
- Dumała H., 2009, *Współpraca międzyterytorialna w prawie Wspólnot Europejskich*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia, 16(1), 31–46.
- Dumała H., 2016, *Kontynuacja i zmiana: prawne regulacje europejskiej współpracy terytorialnej*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia, 23(2), 45–60.
- Falkenhain M., Hoelscher M., Ruser A., 2012, *Twinning Peaks – Potential and Limits of an Evolving Network in Shaping Europe as a Social Space*, Journal of Civil Society, 8(3), 229–250.

- Freyberg-Inan A., 2006, *Just how small is this world really? An application of small world theory to the study of globalization*, *Global Networks*, 6(3), 221–244.
- Furmankiewicz M., 2005, *Town-twinning as a factor generating international flows of goods and people – the example of Poland*, *Belgeo*, 1–2, 145–162.
- Gibb M., Nel E., 2007, *Small Town Redevelopment: The Benefits and Costs of Local Economic Development in Alicedale*, *Urban Forum*, 18 (2), 69–84.
- Golędzinowska A., Czochański J., 2014, *Przestrzenna integracja funkcji miasta średniej wielkości jako metoda równoważenia rozwoju w warunkach gospodarki rynkowej (na przykładzie Regionu Pomorskiego)*, *Biuletyn KPZK PAN*, 254, 47–69.
- Grosspietsch J., 2009, *More than Food and Folk Music? Geographical Perspectives on European Town Twinning*, *Geography Compass*, 3(3), 1281–1304.
- Grzelak-Kostulska E., Hołowiecka B., Kwiatkowski G., 2011, *Cittaslow International Network: An example of a Globalization Idea?*, [w:] P. Mácha, T. Drobík (red.), *The Scale of Globalization. Think Globally, Act Locally, Change Individually in the 21st Century*, Ostrava, 186–192.
- Halkatti M., Purushothaman S., Brook R., 2003, *Participatory action planning in the peri-urban interface: the twin city experience, Hubli–Dharwad, India*, *Environment and Urbanization*, 15(1), 149–158.
- Jańczak J., 2013, *Integracja i dezintegracja w Europie Środkowej. Graniczne miasta bliźniacze jako laboratoria współpracy transgranicznej*, *Rocznik Integracji Europejskiej*, 7, 265–279.
- Joenniemi P., Sergunin A., 2011, *Another Face of Integration: City Twinning in Europe*, *Research Journal of International Studies*, 22, 120–131.
- Kalitta E., 2008, *Rola miast partnerskich w budowaniu przyjaźni między narodami. Przykład Chojnic*, *Samorząd Terytorialny*, 12, 25–36.
- Kaltenbrunner A., Aragón P., Laniado D., Volkovich Y., 2013, *Not All Paths Lead to Rome: Analysing the Network of Sister Cities*, [w:] W. Elmenreich, F. Dressler, V. Loreto (red.), *Self-Organizing Systems. IWSOS 2013*, Springer, Berlin, Heidelberg, 151–156.
- Knudson P.T., 2009, *Coalition Formation and Metropolitan Contention: An Analysis of the Politics of Light-Rail Transit in the Twin Cities of Minnesota*, *City & Community*, 8(2), 177–195.
- Koćwin L., 1993, *Polityczne determinanty polsko-wschodniemieckich stosunków przygranicznych 1949-1990*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.

- Liu S., Vince R., 1999, *The cultural context of learning in international joint ventures*, Journal of Management Development, 18(8), 666–675.
- Liu X., Derudder B., Taylor P., 2014, *Mapping the evolution of hierarchical and regional tendencies in the world city network, 2000–2010*, Computers, Environment and Urban Systems, 43, 51–66.
- Martinez-Fernandez C., Audirac I., Fol S., Cunningham-Sabot, E., 2012, *Shrinking Cities: Urban Challenges of Globalization*, International Journal of Urban and Regional Research, 36(2), 213–225.
- Matthiesen U., Bürkner H.-J., 2001, *Antagonistic structures in border areas: Local milieux and local politics in the Polish-German twin city Gubin/Guben*, GeoJournal, 54, 43–50.
- McLarty D., Davis N., Gellers J., Nasrollahi N., Altenbernd E., 2014, *Sisters in sustainability: municipal partnerships for social, environmental, and economic growth*, Sustainability Science, 9(3), 277–292.
- Modzelewski W.T., Żukowski A., 2014, *Współpraca partnerska samorządów lokalnych na przykładzie miasta Ostródy i powiatu ostródzkiego*, [w:] W.T. Modzelewski (red.), *Region Warmii i Mazur w europejskich procesach integracyjnych*, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn, 127–140.
- Nowak T., 2011, *Ruch miast i gmin bliźniaczych w województwie mazowieckim*, Samorząd Terytorialny, 12, 48–59.
- O’Toole K., 2000, *From Mates to Markets: Australian Sister City Type Relationships*, Policy, Organisation and Society, 19(1), 43–64.
- Panecka-Niepsuj M., 2015, *Zróżnicowanie przestrzenne poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego miast średniej wielkości w Polsce*, Studia Miejskie, 20, 167–177.
- Runge A., 2012, *Metodologiczne problemy badania miast średnich w Polsce*, Prace Geograficzne, 129, 83–101.
- Scholte J.A., 2008, *Defining Globalisation*, The World Economy, 31(11), 1471–1502.
- Shen J., 2014, *Not quite a twin city: Cross-boundary integration in Hong Kong and Shenzhen*, Habitat International, 42, 138–146.
- Stręć Ł., 2005, *Wrocław i Lwów jako Miasta Partnerskie*, Zeszyty Naukowe Koła Wschodnioeuropejskiego Stosunków Międzynarodowych, 4, 53–60.
- Shewczyk J., 2007, *Zagraniczne związki partnerskie polskich samorządów miast, powiatów i województw*, Prace Geograficzne, 117, 259–273.

- Śleszyński P., 2017, *Wyznaczenie i typologia miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze*, Przegląd Geograficzny, 89(4), 565–593.
- Środa-Murawska S., 2019, *Rozwój oparty na sektorze kultury - doświadczenia średnich miast w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń.
- Środa-Murawska S., Grzelak-Kostulska E., Biegańska J., Chodkowska-Miszczuk J., Rogatka K., Dąbrowski L., 2017, *Leksykon współczesnego miasta*, Gmina Miasta Toruń, Toruń.
- Środa-Murawska S., Grzelak-Kostulska E., Dąbrowski L.S., 2019, *The phenomenon of trend in project-making: Contemporary perspectives*, [w:] M. Dymitrow, K. Ingelhart (red.), *Anatomy of a 21st-century sustainability project: The untold stories*, Mistra Urban Futures / Chalmers University of Technology, Gothenburg, 63–70.
- de Villiers J.C., 2009, *Success factors and the city-to-city partnership management process – from strategy to alliance capability*, Habitat International, 33(2), 149–156.
- de Villiers J.C., De Coning T.J., Smit E.V.D.M., 2007, *Towards an understanding of the success factors in international twinning and sister-city relationships*, South African Journal of Business Management, 38(1), 1–10.
- Wang J., Cao X., 2017, *Exploring built environment correlates of walking distance of transit egress in the Twin Cities*, Journal of Transport Geography, 64, 132–138.
- Williams K.C., Page R.A., 2010, *Marketing to the Generations*, Journal of Behavioral Studies in Business, 3(1), 37–53.
- Zajadacz A., 2014, *Pokolenia X, Y, Z a fenomen turystyki*, [w:] J. Śledzińska, B. Włodarczyk (red.), *Międzypokoleniowe aspekty turystyki*, Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa, 55–67.
- Zelinsky W., 1991, *The Twinning of the World: Sister Cities in Geographic and Historical Perspective*, Annals of the Association of American Geographers, 81(1), 1–31.